

Osoby z niepełnosprawnością wzroku a funkcje tekstów multimodalnych: Opracowanie modelu funkcjonalnego audiodeskrypcji

Czy osoba niewidoma może obejrzeć komedię i śmiać się w tych samych momentach co osoba widząca? Czy może tak samo bać się podczas oglądania horroru jak jej towarzysz bez dysfunkcji wzroku? Czy jest w stanie obejrzeć program kulinarny, a potem odtworzyć prezentowane przepisy w swojej kuchni? Celem projektu jest stworzenie modelu funkcjonalnego audiodeskrypcji (AD), dzięki któremu odpowiedź na powyższe pytania będzie brzmiała twierdząco.

Audiodeskrypcja to usługa dostępności, której celem jest przede wszystkim zapewnienie osobom niewidomym i słabowidzącym dostępu do treści multimodalnych (takich jak film, przedstawienie teatralne, czy wydarzenie sportowe). AD jest uznawana za rodzaj przekładu, w którym obrazy zastępowane są przez słowa. Jest to jednak proces pełen wyzwań, ponieważ obrazy w złożonym tekście multimodalnym (takim jak film), które są postrzegane całościowo przez widzącego odbiorcę, muszą zostać zastąpione linearnym opisem. Taki opis powinien być na tyle zwięzły, aby zmieścić się w często krótkich przerwach między dialogami. Ponadto AD musi być właściwie zintegrowana z istniejącą ścieżką dźwiękową tak, aby niewidomy odbiorca był w stanie zrozumieć opis, ale także 'zobaczyć' go w oczami wyobraźni. Zatem dwa podstawowe pytania w AD to, co i jak opisywać.

Celem projektu jest stworzenie nowatorskiego modelu AD, który uwzględni między innymi funkcje tekstów multimodalnych, cel AD w konkretnym kontekście, a także potrzeby i oczekiwania osób z niepełnosprawnością wzroku. Model, który jest zainspirowany dotychczasowymi funkcjonalnymi teoriami przekładoznawczymi, będzie z jednej strony stanowił konceptualizację teoretyczną, a z drugiej praktyczne narzędzie do określenia tego, co i jak opisywać, w zależności od typu i gatunku tekstu (np. film obyczajowy, komedia, reality show, reklama itp.). Najpierw stworzona zostanie oryginalna klasyfikacja tekstów multimodalnych, a następnie ramy dla wielowymiarowej analizy tekstu źródłowego (to będzie część modelu dotycząca tego, co opisywać). Powyższa analiza będzie miała na celu określenie tzw. priorytetów funkcjonalnych w danym tekście, co z kolei wpłynie na wybór strategii audiodeskrypcyjnych (to będzie część dotycząca tego, jak opisywać). W celu opracowania modelu przeanalizujemy wybrane koncepcje teoretyczne, dokonamy przeglądu różnych gatunków filmowych i telewizyjnych z AD (w języku polskim i angielskim) oraz przetranskrybujemy wybrane ścieżki AD. Następnie porównamy i poddamy krytycznej analizie szereg rozwiązań, a następnie uzyskane wyniki uwzględnimy w opracowywanym modelu.

Model funkcjonalny w istotny sposób przyczyni się do rozwoju wiedzy w obszarze audiodeskrypcji, zarówno w wymiarze teoretycznym, jak i praktycznym. Z jednej strony będzie on stanowił ogólną teorię mającą zastosowanie do wszystkich typów AD, a z drugiej będzie to praktyczne narzędzie w nauczaniu i praktyce audiodeskrypcji. Poszerzy on także granice przekładoznawstwa jako dyscypliny naukowej poprzez wnikliwą analizę AD jako procesu tłumaczenia. I w końcu – co najważniejsze – niniejszy projekt będzie miał pozytywny wpływ społeczny. Oczekuje się, że poprzez rozpowszechnienie jego wyników wzrośnie świadomość społeczna udostępniania treści multimodalnych osobom z dysfunkcją wzroku, ich potrzeby będą lepiej rozumiane, a także stworzone zostanie narzędzie do szkolenia przyszłych audiodeskrypcyjistów. Zatem projekt będzie stanowił wkład w budowę społeczeństwa integracyjnego, w którym osoby z niepełnosprawnością wzroku będą mogły w pełni angażować się w życie kulturalne i społeczne.